

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**МЕДИЧНЕ ПРАВО**

(назва освітнього компонента)

Спеціальність: **І7 «Терапія та реабілітація»**
Спеціалізація: **І7.01 «Фізична терапія»**
Освітньо-професійна програма: **«Фізична терапія, ерготерапія»**
Код компонента в освітній програмі: **ВК5**
Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **1**
Семестр(и): **II (весняний)**
Тип освітнього компонента: **вибірковий**
Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **3,0 кредити ECTS (90 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **залік**
Пререквізити: **OK1, OK5, OK12**

Кафедра/підрозділ: **кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса**, вул. Амосова 35, філія №2 Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, 3-й поверх

Керівник освітнього компонента: **доц. Кривенко Олександр Іванович**,
email: oi.kryvenko@kntmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.kntmu.edu.ua/course/view.php?id=175>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОК Освітній компонент «Медичне право» є фундаментальною складовою фахової підготовки майбутніх фізичних терапевтів. Він спрямований на формування у здобувачів освіти системного розуміння правових засад здійснення медичної та реабілітаційної практики в Україні, а також уміння застосовувати норми законодавства для захисту прав усіх учасників лікувально-реабілітаційного процесу.

Враховуючи специфіку спеціальності, особлива увага приділяється вивченню правового статусу фахівця з реабілітації. Здобувачі освіти детально аналізуватимуть юридичну відповідальність медичного працівника, досліджуючи її через призму статусного обов'язку, чіткого дотримання професійних меж та правової кваліфікації дефектів надання допомоги.

У межах курсу ґрунтовно розглядаються питання реалізації особистих немайнових прав пацієнтів, зокрема: оформлення інформованої добровільної згоди на втручання, дотримання лікарської таємниці, право на інформацію про стан здоров'я та право на відмову від лікування. Крім того, освітній компонент охоплює актуальні виклики сьогодення, такі як етико-правові виміри надання допомоги в умовах обмежених ресурсів, протоколи медичного сортування (тріажу) та правові особливості функціонування системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану.

Вивчення цього освітнього компонента забезпечить майбутніх фахівців інструментарієм для юридично безпечної, етичної та професійної діяльності, мінімізації ризиків настання правової відповідальності та підвищення загальної якості надання реабілітаційних послуг.

МЕТА КУРСУ: формування у майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії цілісної системи теоретичних знань і практичних навичок щодо правового регулювання надання медичної та реабілітаційної допомоги, а також здатності здійснювати професійну діяльність у суворій відповідності до чинного законодавства України та міжнародних стандартів.

Досягнення цієї мети реалізується через такі ключові вектори:

- Професійно-правова ідентифікація: глибоке засвоєння правового статусу фахівця з реабілітації, його законних прав, гарантій та умов провадження практики.

- Усвідомлення меж відповідальності: комплексне вивчення юридичної відповідальності медичного працівника, що базується на розумінні статусного обов'язку, чіткому дотриманні професійних меж та вмінні аналізувати причини й правові наслідки дефектів надання допомоги.
- Пацієнтоорієнтованість та етика: забезпечення неухильного дотримання особистих немайнових прав пацієнта (право на інформовану згоду, медичну таємницю, вибір методів лікування) та вирішення етико-правових дилем у складних клінічних ситуаціях.
- Правозастосовна практика: формування стійких навичок роботи з медичною документацією як юридичним фактом, а також уміння захищати власні професійні інтереси в умовах реформування та відбудови системи охорони здоров'я.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Після успішного вивчення освітнього компонента здобувач освіти повинен

ЗНАТИ:

- систему та джерела медичного права України, особливості нормативно-правового регулювання у сфері фізичної терапії та реабілітації;
- зміст та процедуру реалізації особистих немайнових прав пацієнтів (право на інформацію, на таємницю про стан здоров'я, на інформовану добровільну згоду та відмову від втручання);
- правовий статус фахівця з реабілітації, його професійні права, обов'язки та соціальні гарантії в системі охорони здоров'я;
- поняття та види юридичної відповідальності медичних працівників (цивільна, кримінальна, адміністративна, дисциплінарна);
- зміст терміну «дефекти надання медичної/реабілітаційної допомоги» та критерії їх правової кваліфікації;
- правове регулювання ведення медичної документації та її значення як доказової бази у юридичних спорах;
- особливості правового режиму діяльності закладів охорони здоров'я та надання допомоги в умовах воєнного стану;
- етико-правові засади медичного сортування (тріажу) та критерії розподілу обмежених ресурсів під час надзвичайних ситуацій.

ВМІТИ:

- вільно орієнтуватися у галузевому законодавстві та застосовувати норми медичного права у щоденній клінічній практиці фізичного терапевта;
- юридично правильно оформлювати інформовану добровільну згоду пацієнта на проведення реабілітаційних заходів та забезпечувати режим конфіденційності;
- чітко розмежовувати власну професійну компетенцію від суміжних видів діяльності, діючи виключно в межах визначеного законодавством статусу;
- ідентифікувати та попереджати ризики виникнення дефектів надання допомоги, що можуть призвести до юридичної відповідальності;
- аналізувати та юридично обґрунтовувати свою позицію у разі виникнення конфліктних ситуацій з пацієнтами або колегами;
- працювати з електронними та паперовими формами медичної документації відповідно до чинних правових стандартів;
- приймати правомірно обґрунтовані рішення в критичних умовах (зокрема, згідно з протоколами тріажу) із дотриманням принципів професійної етики;
- захищати свої професійні права та інтереси у відносинах з адміністрацією закладу та контролюючими органами.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (10 год.):

Тема 1. Предмет, метод та система медичного права. Законодавство України про охорону здоров'я та реабілітацію (2 години).

Тема 2. Права пацієнтів: класифікація, механізми реалізації та юридичні гарантії захисту (2 години).

Тема 3. Юридична відповідальність медичного працівника: статусний обов'язок, професійні межі та правова кваліфікація дефектів надання допомоги (2 години).

Тема 4. Правове регулювання реабілітаційної допомоги: статус фахівця з фізичної терапії та ерготерапії (2 години).

Тема 5. Етико-правові виклики сучасності: медичне сортування (тріаж) та діяльність системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану (2 години).

Перелік тем практичних /лабораторних занять/ семінарів (30 год.):

Тема 1. Робота з джерелами медичного права: аналіз галузевих законів, підзаконних актів та судової практики (2 години).

Тема 2. Юридична процедура отримання інформованої добровільної згоди пацієнта на проведення реабілітаційних заходів (2 години).

Тема 3. Правовий режим таємниці про стан здоров'я: практичні аспекти дотримання конфіденційності у реабілітаційному процесі (2 години).

Тема 4. Право пацієнта на відмову від медичного втручання: порядок оформлення та юридичні наслідки (2 години).

Тема 5. Аналіз посадових інструкцій фахівця з фізичної терапії: визначення професійних меж та недопущення виходу за їхні рамки (2 години).

Тема 6. Диференціація професійних помилок, нещасних випадків та правопорушень у медичній практиці (2 години).

Тема 7. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю пацієнта під час реабілітації (2 години).

Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності: аналіз складів злочинів за КК України (2 години).

Тема 9. Правовий аналіз дефектів надання допомоги: розбір конкретних кейсів та встановлення причинно-наслідкових зв'язків (2 години).

Тема 10. Особливості правового статусу ветеранів та військовослужбовців у процесі надання реабілітаційної допомоги (2 години).

Тема 11. Вирішення етико-правових дилем за протоколами тріажу в умовах надзвичайних ситуацій (2 години).

Тема 12. Юридичні вимоги до ведення медичної документації: паперовий та електронний формат (eHealth) (2 години).

Тема 13. Правовий режим діяльності реабілітаційних установ в умовах воєнного стану та на деокупованих територіях (2 години).

Тема 14. Порядок ліцензування медичної практики та акредитації реабілітаційних закладів (2 години).

Тема 15. Захист трудових та професійних прав фахівця з реабілітації: порядок оскарження неправомірних рішень (2 години).

Перелік тем самостійної роботи здобувача освіти (50 год.):

Тема 1. Міжнародні стандарти медичного права та біоетики: аналіз Женевської та Гельсінської декларацій (5 годин).

Тема 2. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини (5 годин).

Тема 3. Юридичні аспекти застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні (5 годин).

Тема 4. Право на гідну смерть: правові та етичні проблеми евтаназії та паліативної допомоги (6 годин).

Тема 5. Правове регулювання телемедицини та цифрових технологій у сучасній фізичній терапії (6 годин).

Тема 6. Особливості правового статусу пацієнтів з рідкісними (орфанними) захворюваннями та психічними розладами (6 годин).

Тема 7. Правові засади проведення клінічних випробувань та генетичних досліджень (5 годин).

Тема 8. Відшкодування моральної шкоди у медичних правовідносинах: методика оцінки та доказування (6 годин).

Тема 9. Альтернативне вирішення спорів (медіація) у сфері надання медичних та реабілітаційних послуг (6 годин).

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекція, виконання вправ та практичних робіт, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukcziyi-navchalnogo-proczesu/). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються до 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

Для освітнього компонента, вивчення якого завершується в поточному семестрі та формою його контролю є залік, середній бал за ПНД викладачем кафедри переводиться у 200-бальну шкалу.

Індивідуальні завдання (ІЗЗ) Індивідуальні завдання студента (далі – ІЗС) не є обов'язковим елементом, але при бажанні здобувача освіти може бути виконане і оцінюються в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність. На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (не більше 10).

Підсумковий контроль. Умовою допуску до заліку є відсутність академічної заборгованості.

Оцінка з дисципліни (ОД). ОД=залік. Оцінка визначається у балах від 120 до 200 та відміткою – «зараховано», «не зараховано».

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При відвідуванні відділень клінічної бази обов'язково мати хірургічний костюм, капелюх, медичну маску та змінне взуття. При запізнення більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами

ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbmninnibpcjpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту. Допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle
- *інші вимоги кафедри*

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова література:

1. Медичне право: підручник / за заг. ред. С. Б. Булеци, М. В. Менджул. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 720 с.
2. Основи права та законодавства в охороні здоров'я: підручник / І. Я. Сенюта, Х. Я. Терешко [та ін.] ; за ред. І. Я. Сенюти. Львів: Видавництво ЛНМУ, 2020. 410 с.
3. «Воєнне» медичне право в запитаннях і відповідях: практичний посібник / І. Я. Сенюта [та ін.]. Київ: Вища школа адвокатури НААУ, 2022. 120 с.
4. Правове регулювання охорони здоров'я в Україні: навчально-методичний посібник / за ред. Н. О. Гуторової. Харків: Право, 2020. 344 с.
5. Медична допомога як вид соціального забезпечення: монографія / О. В. Корнілова. Одеса: Фенікс, 2021. 214 с.
6. Правові позиції Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я / І. Я. Сенюта. Харків: Фактор, 2020. 192 с.
7. Основи медичного права: навчально-методичний посібник / І. М. Грозовський. Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 150 с.
8. Організація та правове забезпечення фізичної терапії та ерготерапії: навчально-методичний посібник / кол. авт. Київ: НУФВСУ, 2021. 210 с.
9. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / О. Ю. Кашинцева. Київ, 2021. 180 с.
10. Медичне право: конспект лекцій / Г. В. Чеботарьова. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 185 с.

Допоміжна література

1. Антонов С. В. Правові механізми медіації та альтернативного вирішення медичних спорів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 2. С. 110–116.
2. Богомазова К. О. Інформована згода пацієнта як умова правомірності медичного втручання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 112–115.
3. Булеца С. Б. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану життю та здоров'ю пацієнта. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 42. С. 34–40.

4. Гревцова Р. Ю. Телемедицина та дистанційна реабілітація в Україні: правові виклики. *Право України*. 2020. № 9. С. 88–102.
5. Грозовський І. М. Особливості правового регулювання діяльності з фізичної терапії в Україні. *Медичне право*. 2021. № 1 (27). С. 58–65.
6. Дешко Л. М. Право на медичну допомогу в практиці Європейського суду з прав людини. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 40–47.
7. Кашинцева О. Ю. Етико-правові засади надання реабілітаційної допомоги. *Медичне право*. 2020. № 1 (25). С. 22–29.
8. Комарова Т. В. Доступність реабілітаційних послуг для ветеранів війни: правові аспекти. *Юридичний вісник*. 2023. № 2. С. 75–81.
9. Менджул М. В. Правовий статус пацієнта в електронній системі охорони здоров'я (eHealth). *Медичне право*. 2021. № 2 (28). С. 45–52.
10. Михайліна Т. В. Право на відмову від медичного втручання: порівняльно-правовий аналіз. *Держава і право*. 2022. Вип. 91. С. 202–210.
11. О.В. Дунаєв, О.І. Кривенко, В.В. Капустник, П.О. Леонт'єв. Основоположні засади законодавчого забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я України // *Метод. матеріали для здобувачів вищої освіти за спеціальностями 221 «Стоматологія та 222 «Медицина» другого магістерського рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» / упоряд. О.В. Дунаєв, В.В. Капустник, О.І. Кривенко, П.О. Леонт'єв. Харків : ХНМУ, 2025. 28 с. <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/35760>*
12. Оглядова характеристика національного законодавства України у сфері охорони здоров'я. Частина 1 : метод. вказ. для студентів за спеціальностями «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія», «Клінічна психологія», «Медсестринство», «Технології медичної діагностики та лікування», «Громадське здоров'я» другого (магістерського) рівня освіти та «Терапія та реабілітація» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів освіти / упоряд. О. І. Кривенко, В. В. Капустник, В. В. Хижняк та ін. Харків : ХНМУ, 2026. 44 с. <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/37765>
13. Оглядова характеристика національного законодавства України у сфері охорони здоров'я. Частина 2. Спеціальні закони, що регулюють окремі сфери медичної діяльності : метод. вказ. для здобувачів вищої освіти за спеціальностями «Стоматологія», «Медицина», «Педіатрія», «Клінічна психологія», «Медсестринство», «Технології медичної діагностики та лікування», «Громадське здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти та «Терапія та реабілітація» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань «Охорона здоров'я» / упоряд. О. І. Кривенко, В. В. Хижняк, А. Ю. Стащак, В. В. Капустник. Харків : ХНМУ, 2026. 56 с. (метод. вказівки). <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/37764>.
14. Пашков В. М., Гуца С. В. Ліцензування господарської діяльності з медичної практики: новели законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 120–125.
15. Руда Т. В. Правовий захист медичних та реабілітаційних працівників в умовах реформи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. Вип. 89. С. 180–186.
16. Сенюта І. Я. Захист прав пацієнтів у контексті цифрової трансформації сфери охорони здоров'я. *Право України*. 2021. № 11. С. 145–156.
17. Сенюта І. Я. Права медичних працівників в умовах збройного конфлікту. *Медичне право*. 2022. № 1 (29). С. 10–18.
18. Сиротенко С. Є. Страхування професійної відповідальності фізичних терапевтів:

європейський досвід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2022. № 4. С. 85–89.

19. Теремецький В. І. Етико-правові проблеми медичного сортування (тріажу) під час воєнного стану. *Медичне право*. 2022. № 2 (30). С. 33–41.

20. Титикало Р. С. Відмежування лікарської помилки від недбалості: кримінально-правовий аспект. *Вісник кримінального судочинства*. 2020. № 3. С. 55–61.

21. Толкачова І. А. Юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 63. С. 130–134.

22. Уварова О. О. Біоетичні та правові принципи застосування новітніх технологій у реабілітації. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1. С. 88–95.

23. Шаповалова Ю. О. Особливості ведення медичної документації у системі eHealth: правовий аналіз. *Інформація і право*. 2023. № 1 (40). С. 60–66.

Зав. кафедри судової медицини,
медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

Олександр ДУНАЄВ